ראש השנה*

א. איתא במס' ר"ה (קרוב לסופה[1]) „תנו רבנן תקיעות וברכות של ר"ה .. מעכבות, מאי טעמא אמר רבה אמר הקב"ה אמרו[2] לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא לפני זכרוני כם לטובה, ובמה בשופר".

ופליגי רש"י ותוס' בפירוש דברי הברייתא „תקיעות וברכות .. מעכבות":

מפרש"י[3] שכתב „אם בירך ולא תקע", משמע, שהתקיעות מעכבות הברכות וכן הברכות מעכבות התקיעות[4]; אבל ה־תוס'[5] (וכן בראש[6] ור"ן[7]) פי' „תקיעות וברכות מעכבות זו את זו, היינו ש־התקיעות מעכבות זו את זו והברכות מעכבות זו את זו, כשמברך מלכיות זכרונות ושופרות מברך שלשתן או לא יברך כלל, וכן תקיעות שברים תרועות אי בקי בשלשתן יתקע ואם לאו לא יתקע" — אבל אין הברכות מעכבות התקיעות, וכן התקיעות אינן מעכבות את הברכות.

[ועד"ז פליגי הרמב"ם והראב"ד, ש־הרמב"ם[8] כ' להדיא ש„התקיעות אינן מעכבות את הברכות והברכות אינן מעכבות את התקיעות", והראב"ד השיג ד„של ר"ה מעכבות זו את זו", וכוונתו כדעת רש"י[9], שהברכות מעכבות לתקי־עות והתקיעות לברכות[10]].

ובפשטות נראה שפלוגתא זו תלוי' בפירוש המשך דברי הגמ' (הטעם על דין זה) „מ"ט כו' אמרו לפני .. מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כו' זכרונות כו' ובמה בשופר".

דהנה בפירוש סיום המאמר „ובמה

---

*) וסיום מס' ר"ה.

1) לד, ב.

2) ברייתא, הובאה גם לעיל במס' ר"ה טז, סע"א (וראה גם תוספתא ר"ה פ"א, י"א. ספרי בהעלותך י', י'). — ובהגהות חשק שלמה לר"ה שם (טז, א) תמה דשם היא ברייתא וכאן היא מימרא דרבה (ומסיים: ודוחק לומר שרבה לא שמיע לי' ברייתא זו'). ולכאורה יש לומר, שהחידוש בדברי רבה הוא רק שזהו טעם להדין דמעכבות זא"ז (ואולי י"ל שאז הול"ל „אמר רבה, כדתניא כו'" וכיו"ב. וברי"ף (וראש"ש. וכן בריטב"א, הובא בהערה 17) הגירסא „כדרבא, דאמר רבא א"ל הקב"ה כו'").

3) שם (לד, ב) ד"ה תקיעות.

4) וכן מובא בתוספתא מנחות (פ"י, ו) — ראה חסדי דוד ומצפה שמואל לתוספתא שם (וראה מנחת ביכורים שם). צפע"נ על הרמב"ם הל' שופר ספ"ג.

---

*) אבל להעיר, שבתוספתא לפנינו לא הובא הסיום „ובמה בשופר" (וראה ריא"ז שבהערה 40) [והברייתא דספרי בהעלותך שם היא בסגנון שונה, שבה מבאר הסדר דמלכיות זכרונות ושופרות. ע"ש] — וראה לקמן בפנים שלדעת רש"י עיקר כוונת רבה (לענין ברכות ותקיעות מעכבות זא"ז) היא לסיום זה „ובמה בשופר".

5) שם לג, ב ד"ה שיעור.

6) ר"ה פ"ד סי"ד.

7) לרי"ף ר"ה שם (וכן בחי' הר"ן שם). — וכ"ה בר"ח ר"ה שם. רי"ף שם לפנ"ז — לד, א. רשב"א וריטב"א שם.

8) הל' שופר ספ"ג. וכן נפסק להלכה בטור ורמ"א או"ח סתקצ"ג ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ד.

9) לח"מ שם. ועוד.

10) וראה בייאשוב קושיות התוס' (וראש"ש ור"ן) הנ"ל על דעת רש"י — חסדי דוד לתוספתא מנחות שם. ערוך לנר לר"ה שם (לד, ב). צפע"נ על ה־רמב"ם שם. ועוד.

בשופר״ כ׳ הריטב״א[11] ד״אכולהו קאי, במה ראוי להמליכו ולהזכיר זכרונכם לפני, בשופר .. והיינו דעבדינן נמי תרועה במלכיות כו׳״. והקשה, שא״כ נמצא ש״עדיין לא נתן טעם לפסוקי שופרות״, ומתרץ בשני אופנים: (א) ״דלא צריך (ליתן טעם על פסוקי שופרות) דהא פשיטא, דכיון דאיכא שופר איכא נמי פסוקי שופר״. (ב) ד״ובמה בשופר״ פירושו פסוקי שופרות[12], ש״ברכת השופרות היא ע״ש השופר, שאף כשאין לו שופר יהא מזכירו וקובע לו ברכה. וכך לשון התוספתא[13] שופרות כדי שתעלה תפלתכם בתרועה, כלומר בהזכרת תרועה״ — והיינו, ש״ובמה בשופר״ פירושו שע״י אמירת פסוקי שופרות עולות התפלות (דמלכיות וזכרונות) לפני הקב״ה.

ונמצא, שיש שני אופנים לפרש ״ובמה בשופר״: לפירוש הא׳ הכוונה היא לבאר הטעם שתוקעים במלכיות וזכרונות[14] — שהטעם הוא כי ״ובמה בשופר״ (״ובמה ראוי להמליכו ולהזכיר כו׳, בתקיעת שופר״)[15]: ולפירוש הב׳ ה״ז טעם על אמירת פסוקי שופרות (שע״י אמירת פסוקי שופרות (״הזכרת תרועה״) ״תעלה תפלתכם״).

ובזה תלוי׳ פלוגתא הנ״ל ב״תקיעות וברכות .. מעכבות״ — אם התקיעות מעכבות הברכות והברכות התקיעות או שהכוונה רק שהתקיעות עצמן מעכבות זא״ז וכן הברכות עצמן מעכבות זא״ז:

הטעם שרש״י (וכן הראב״ד) פי׳ ש־הברכות מעכבות את התקיעות (וכן התקיעות את הברכות), הוא לפי שמפרש ״ובמה בשופר״ בפשטות, שקאי על תקיעת שופר[16] (כפירוש הא׳ הנ״ל), שלפירוש זה נמצא שכוונת ברייתא זו היא להדגיש (גם) התלות של הברכות בתקיעות, ש״במה״ פועלת אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות את פעולתם — ״בשופר״ (שלכן תוקעים בפסוקי מלכיות וזכרונות). וזהו הטעם ש״תקיעות וברכות .. מעכבות״ — היינו שמעכבות זו את זו, כיון שפעולת הברכות ״ובמה״ היא — ״בשופר״.

משא״כ התוס׳ (ושאר ראשונים) דס״ל שרק הברכות עצמן מעכבות זא״ז, וכן התקיעות עצמן (אבל אין הברכות מ־עכבות את התקיעות וכן התקיעות אינן מעכבות את הברכות), ס״ל[17] שגם סיום הברייתא ״ובמה בשופר״ הוא טעם על אמירת פסוקי שופרות[18], ונמצא שכוונת הברייתא היא רק לבאר טעם אמירת

---

11) לר״ה טז, א. וראה גם חי׳ הרשב״א (החד־שות — נ. י״, תשכ״א. ירושלים, תשמ״א) שם. ספר הפרדס לרש״י הל׳ ר״ה (הוצאות עהרנרייך — ע׳ ריז־ח. וראה הערות המו״ל לחי׳ הרשב״א הנ״ל).

12) בריטב״א שם ״ובמה בשופר ממש ובפסוקי שופרות״ (ועד״ז כ׳ לקמן לד, ב — נעתק לקמן הערה 17), ומשמע שמפרש ש״ובמה בשופר״ כולל ב׳ ענינים, טעם לתקיעה במלכיות כו׳, וטעם על אמירת פסוקי שופרות. ואכ״מ.

13) ר״ה פ״א (הנ״ל הערה 2). הובא גם ב־רשב״א שם.

14) ובפי׳ הא׳ בס׳ הפרדס שם פי׳ ״אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות״ — ״אמרו מלכיות זכרונות בשופרות״.

15) וראה הרמב״ן במלחמות (ר״ה פ״ד — לד, א) ״שהברכות מעיקרן בתקיעות תקנו אותן כדמייתי עלה .. אמרו לפני .. ובמה בשופר״.

16) וכמפורש בספר הפרדס (לרש״י) שם. ע״ש.

17) וכמפורש בריטב״א ר״ה שם (לד, ב) ״אבר־כות קיימינן .. אמאי מעכבות, ומהדרינן כדרבא כו׳ כלומר שיש להם סדר לעכב כו׳ כדקאמר במה בשופר בשופר ממש וברכות שופר כדאמר מעיקרא אמרו לפני כו׳״.

18) כפשטות המשך לשון הברייתא, שמשמעה שבא לבאר טעם אמירת פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות.

פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות (והקשר בין ג׳ סוגי ברכות אלה) — וה״ז הטעם שג׳ הברכות מעכבות זא״ז[19].

ב. ויש לומר, שיסוד הפלוגתא — אם „ובמה בשופר״ קאי על תקיעת שופר, או שזהו טעם לאמירת פסוקי שופרות — הוא בגדר אמירת הפסוקים בכלל, שיש לבארו בשני אופנים:

א) אמירת הפסוקים היא עצמה פו־עלת שימלוך הקב״ה על ישראל ויזכרם לטובה, וכפשטות ל׳ חז״ל „אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני כו׳ זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם כו׳״. והוא ע״ד „כל[20] העוסק בתורת כו׳ כאילו הקריב כו׳״; או יש לומר, שהוא ע״פ המבואר בחז״ל[21] עה״פ[22] מגיד דבריו ליעקב גו׳, שהקב״ה מקיים (כביכול) מה שכתוב בתורתו, ואמירת פסוקי מלכיות וכו׳ הוי קיום „פסק דין״ התורה[23] שצ״ל ענין המלכות וענין הזכרון.

ב) עצם הענין ד„תמליכוני עליכם״ ו„יבא לפני זכרוניכם כו׳״ נפעל ע״י בקשת ותפלת בנ״י — „מלוך על העולם וכו׳״, „זכרנו וכו׳״ — ואמירת פסוקי מל־כיות וזכרונות היא רק להביא „ראי׳״[24] מן התורה על ענינים אלו.

ואחד החילוקים בין שני אופנים אלו הוא לענין פסוקי שופרות, שבזה פשוט, שעיקר הפעולה של ענין השופר אינה ע״י אמירת פסוקי שופרות, אלא ע״י תקיעת שופר.

ובמילא: לאופן הא׳, שאמירת פסוקי מלכיות וזכרונות היא עצמה פועלת המלכת הקב״ה ועליית זכרוננו לפניו, צריך לומר, שאמירת פסוקי שופרות היא גדר שונה (מאמירת פסוקי מלכיות וזכרונות), שאומרים אותם רק בדרך טפל לתקיעת שופר (בלשון הריטב״א הנ״ל ד„כיון דאיכא שופר איכא נמי פסוקי שופר״);

משא״כ אם גם אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות אינה אלא להביא „ראי׳״ על הבקשה והתפלה ד„תמליכוני . . יבא ל־פני זכרוניכם״ — הרי גם אמירת פסוקי שופרות היא באותו סוג וגדר, שמביאים ראי׳ מן התורה על הפעולה ד„שופרות״.

ומזה בא החילוק בין שני הפירושים ב„ובמה בשופר״:

לאופן הא׳ הנ״ל ש„אמרו לפני מל־כיות כדי שתמליכוני כו׳ זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם כו׳״ פירושו, שאמירת הפסוקים עצמה פועלת ענינים אלה, א״א לפרש ש„ובמה בשופר״ הוא טעם על אמירת פסוקי שופרות (שהרי הפעולה דשופרות אינה ע״י אמירת פסוקי שופרות אלא ע״י התקיעה בפועל) — ולאופן זה, הסיום „ובמה בשופר״ בא לפרש טעם התקיעה בעת אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות (כנ״ל ס״א);

משא״כ אם כללות ענין אמירת הפסוקים אינו אלא להביא ראי׳ מן התורה על הענינים הנעשים בר״ה, אזי גם „ובמה בשופר״ מתפרש כטעם על אמירת פסוקי שופרות, שמביאים ראי׳ מן התורה על פעולת ענין השופר.

ועפ״ז, גם להפירוש ש„ובמה בשופר״

---

19) ולפ״ז, טעמו של רבה הוא רק על ברכות מעכבות זא״ז ולא על תקיעות. וברי״ מלוניל (בגנזי ראשונים — ירושלים, תשכ״ג) לר״ה שם: וכיון שהברכות מעכבות כו׳ תקיעות נמי כו׳. וראה ערוך לנר ר״ה שם.

20) מנחות בסופה.

21) שמו״ר פ״ל, ט.

22) תהלים קמז, יט.

23) עיין סידור עם דא״ח (רלח, ב). המשך וככה תרל״ז פרק פב (ושם פפ״ג).

24) ובסגנון תורת החסידות — שזהו רק לגלות הענין — ראה לקמן בסוף השיחה ובנסמן שם.

הוא טעם על אמירת פסוקי שופרות, אין צריך לדחוק שהפירוש ד„ובמה בשופר" היינו פסוקי שופרות (היפך הפירוש הפשוט דקאי על התקיעה בשופר) — אלא שענין זה ד„ובמה בשופר" (שה־ענינים דמלכיות זכרונות נפעלים ע״י תקיעת שופר) הוא גופא הטעם לאמירת פסוקי שופרות, דכיון שכל עניני ר״ה נפעלים ע״י תקיעת שופר [וכנרמז גם בלשון חז״ל[25] „מצות היום בשופר", והיינו שתקיעת שופר היא המצוה העיקרית דכל היום, כולל כל עניני יום זה[26]] — לכן אומרים פסוקי שופרות, להביא ראי׳ מן התורה על תוכן ענין השופר.

[בסגנון אחר קצת: הכוונה באמירת פסוקי שופרות, אינה סתם להביא ראי׳ שחייבים לתקוע בשופר בר״ה, אלא על תוכן ענין השופרות, ולכן אומרת הגמ׳ (כטעם על אמירת פסוקי שופרות) „ובמה בשופר", שזה מדגיש מה שנפעל ע״י תקיעת שופר, שע״ז מביאים ראי׳ מן התורה בפסוקי שופרות].

ג. ויש להוסיף ביאור בשיטת רש״י (והראב״ד) שפירשו דברכות מעכבות את התקיעות (וכן להיפך) — בהקדם פירוש הריטב״א הנ״ל ב„ובמה בשופר", „במה ראוי להמליכו ולהזכיר זכרונכם לפני — בשופר, שכן כתיב[27] ויתקעו העם בשופ־רות וימליכו את שאול עליהם למלך, ומלכותא[28] דארעא כעין מלכותא דר־קיע״[29].

דבפשטות אין הכוונה במ״ש „במה ראוי להמליכו", שהשופר עצמו פועל המלכת המלך, אלא שבעת ההמלכה ראוי לתקוע בשופר. ולפ״ז צריך ביאור לכאורה בלשון „ובמה בשופר", שמש־מעו, שהשופר פועל ענינים אלו.

ומובן ע״פ שני המשלים שהובאו[30] על תקיעת שופר:

משל אחד מהבעש״ט ז״ל[31] — מ„מלך שהי׳ לו בן יחיד מלומד היטב שהי׳ חביב אצלו כבבת עינו ממש, ועלה בדעת האב ובנו שיסע למדינות אחרות ללמוד חכמות ולידע הנהגת בנ״א, אז נתן לו אביו המלך שרים ומשרתים והון רב שילך ויתור במדינות ואיי הים למען יגיע הבן למעלה יתירה יותר מכמו היותו אצל אביו בביתו. ויהי ברבות הימים וכל אשר נתן לו אביו הלך על הוצאות הדרך מהצטרכות תפנוקיו שהי׳ מורגל, והעיקר במה שהוסיף תאווה על תאוותו .. עד שמכר כל אשר לו, וביז כך הלך למדינה רחוקה עד שגם אביו לא נודע שם כלל .. בצר לו, עלה בלבו לחזור למדינת אביו, אבל מחמת אריכות הזמן שכח גם לשון מדינתו, ובבואו למדינתו מה יכול לעשות מאחר שגם הלשון שכח. והתחיל לרמז להם שהוא בן מלכם .. עד שהגיע לחצר המלך והתחיל לרמז להם שהוא בן המלך ולא השגיחו עליו כלום. עד שהתחיל לצעוק בקול גדול בכדי שיכיר המלך קולו, וכשהכיר המלך קולו אמר הלא זהו קול בני צועק מתוך דוחקו ונתעורר אצלו אהבת בנו וחבקו ונשקו כו׳. וכך יובן

---

25) משנה ר״ה כו, ב.

26) ע״ד משנ״ת במ״א בנוגע לפורים, שהם „מי משתה ושמחה", שזהו תוכן כל עניני היום.

27) וכבר העירו שצ״ע מקומו. וראה מ״א (א, לד. לט) בנוגע לשלמה. ועוד.

28) ברכות נח, א.

29) ראה גם טעם הראשון של הרס״ג לתק״ש — באבודרהם במקומו.

30) בהמשך וככה תרל״ז לאדמו״ר מהר״ש (פרק ע). — נת׳ בסה״מ מלוקט ח״א (ע׳ תכו: ע׳ תלד ואילך).

31) הועתק גם בהוספות לכתר שם טוב (הוצאת קה״ת) סי׳ קח.

הנמשל למעלה, שנש"י נק' בנים ל־מקום . . והוריד הנשמה בגוף, שזהו כמשל בן המלך שהלך בדרך רחוקה בכדי להתלמד, היינו שע"י מצות ומע"ט ע"ז מתעלים הנשמות בעילוי יותר נעלה מכמו שהי' מקודם, ואמנם, ע"י אהבת הגוף ותאוות . . נתרחק מאד למקום שא"י כלל שם אביו . . ששכח גם הלשון . . עד שהתחיל לשוב ולצעוק בקול פשוט . . וזהו התקיעה בקול שופר, שהוא בחי' צעקה פנימית מעומקא דלבא איך שהוא מתחרט על העבר ומקבל ע"ע להבא לשמוע בקול אביו, וע"י צעקה זו מתעורר ממה"מ הקב"ה ומראה חיבתו לבנו יחידו ומוחל וסולח לו על העבר כו'".

ומשל שני בס' קדושת לוי[32] מהרה"ג החסיד מהרלי"צ ז"ל מבארדיטשוב — מ„מלך[33] ב"ו שנסע ליער גדול . . עד שבא לעומק היער ולא מצא הדרך הנכון והישר לשוב לביתו, וראה ביער אנשים כפרים ושאלם על הדרך, ולא הכירו את המלך, ולא ידעו מה להשיב לו כי מ־עולם לא ידעו את דרך המלך הגדול הנכון והישר. עד שמצא איש חכם ונבון, ושאלו על הדרך, אז הבין החכם שהמלך הוא, ונזדעזע לאחוריו, ושמע תיכף לרצונו, ויראהו את הדרך, כי מרוב חכמתו ידע את הדרך המלך הנכון והישר, ויולך את המלך לבית המלוכה ויושב אותו על כסא מלכותו אשר בבית המלכות וימצא האיש ההוא חן . . ויהי אחרי ימים רבים חטא אותו האיש למלך, ויקצוף עליו המלך, ויצו לשרים היוש־בים ראשונה במלכות לשפוט אותו האיש כדין העובר על מצות המלך. ויצר להאיש מאד, כי ידע משפטו יהי' חרוץ לרע לו ע"ד אשר חטא נגד המלך, ויפול לפני המלך ויבקש על נפשו, שקודם שיצא דבר משפטו, ימלא שאלתו בדבר א', והוא, להלביש אותו בגדים הרא־שונים שלו בשעה שהוליך את המלך מהיער, וגם[34] המלך ילבוש בגדים שלבש אז. וישא לו המלך לדבר הזה. ויהי כאשר לבש המלך את בגדיו[34] הנ"ל והאיש את בגדיו הנ"ל, זכר המלך את גודל החסד שעשה עמו אשר החזיר אותו לבית המלוכה וישיבהו על כסא מלכותו, ויכמרו רחמיו עליו, וימצא חן וחסד לפניו, והעביר את חטאתו מלפניו, והשיבהו על כנו. ככל המשל הזה כן אנחנו בנ"י, בשעת מ"ת החזיר הקב"ה התורה על כל אומה ולשון ולא קב־לוה[35], ואנחנו בנ"י קבלנו התורה בשמחה ועונג עד אשר קדמנו נעשה לנשמע[36], וקבלנו עומ"ש ונמליכו למלך עלינו, לקיים מצותיו וחוקיו ותורתו הקדושה, ועתה פשענו ומרדנו נגדו . . לכן אנחנו תוקעים בשופר היינו באותו הלבוש שהי' במ"ת, בכדי שיזכור שקבלנו התו־רה והמלכנו אותו בשופר, כמ"ש[37] ויהי קול השופר . . וע"י זכרון זכות זה מוחל לנו על כל עוונותינו, ויכתבנו לחיים טובים לאלתר כו'".

ויש לומר, שהתוכן דב' משלים הנ"ל הוא בהתאם לב' הענינים ד„מלכיות" ו„זכרונות":

במשל הראשון מודגשת פעולתו של בן המלך, ששב וצועק בקול פשוט ומקבל על עצמו עול מלכותו ית' — שזהו"ע „תמליכוני עליכם": ואילו במשל

32) דרוש לר"ה ד"ה בחצוצרות.

33) ל' אדמו"ר מהר"ש שם. ובקדושת לוי שם הוא בשינוי לשון.

34) לשון זה ליתא בקדושת לוי שם.

35) ע"ז ב, ב. ספרי ורש"י ברכה לג, ב.

36) משפטים כד, ז. שבת פח, א.

37) יתרו יט, יט.

השני מודגש הזכרון אודות מעלתם של ישראל (שבאה לידי גילוי) במ"ת – שזהו"ע ד„יבא לפני זכרוניכם לטובה".

ועפ"ז מובן הפירוש ד„ובמה בשופר", שב' הענינים ד„תמליכוני עליכם" ו„יבא לפני זכרוניכם לטובה", נעשים בפועל[38] ע"י השופר – שהרי השופר הוא דוגמת הצעקה בקול פשוט („תמליכוני עליכם"), וכן דוגמת הלבוש שהי' בשעת מ"ת („יבא לפני זכרוניכם לטובה"), כמובן מב' משלים אלה.

וזהו פשטות טעמו של רש"י (וה־ראב"ד) שהברכות והתקיעות מעכבות זא"ז – כיון שתוכן ברכות אלו נעשה בפועל ע"י השופר.

ד. והנה הובאו לעיל דברי התוספתא ששם הגירסא[39] בברייתא זו „אמרו לפני כו' שופרות כדי שתעלה תפלתכם ב־תרועה לפני", שלפי גירסא זו מפורש בברייתא טעם לאמירת פסוקי שופרות[40].

זאת ועוד: גם לפי משנת"ל שיש מקום לפרש שכוונת הגמ' ב„ובמה ב־שופר" היא, שזהו טעם לאמירת פסוקי שופרות – הרי מודגש שהפעולה עצמה היא ע"י השופר-[ועד שהש"ס סתם „ובמה בשופר", ולא הזכיר אפילו „שופרות"[41] (כמו „ושופרות, כי במה בשופר" וכיו"ב)] – משא"כ בתוספתא שמפורש „שופרות כדי שתעלה תפלתכם כו'", שמזה מוכח, שאמירת פסוקי שופרות היא הפועלת „שתעלה תפלתכם כו'".

ועפ"ז יש לומר, שלשיטת התוספתא, אמירת פסוקי שופרות יש בה ענין נוסף על תקיעת השופר עצמה (ולא שהאמירה היא רק טפלה להתקיעה, כנ"ל ס"ב), ויש לה פעולה נפרדת מעצם תקיעת שופר – שאמירת פסוקי שופרות היא הפועלת „שתעלה תפלתכם בתרועה [–„בהזכרת תרועה"[42] לפני".

ומצינו שני אופנים אלו – אם אמירת פסוקי שופרות היא רק טפלה לפעולת השופר, או שהיא פעולה בפ"ע – גם בפנימיות התורה, שיש שני ביאורים בטעם אמירת פסוקי שופרות[43]:

---

38) ועפ"ז יש לקשר סוף המס' להתחלתה – כי ע"פ המבואר בפנים נמצא שהחילוק בין ברכות ותקיעות הוא כהחילוק בין „בכח" ו„בפועל", שב־אמירת פסוקי מלכיות ישנם הענינים רק „בכח", וע"י השופר נעשים בפועל – וההלכה שמעכבות זא"ז, כי אין מספיק ה„בכח" אלא צ"ל ה„בפועל" („ובמה בשופר").

וכן בתחילת המס' מודגש הענין ד„בכח" ו„בפועל", כמבואר במ"א בטעם פלוגתת ב"ה וב"ש ברי"ש המס' בנוגע לר"ה לאילן, אם הוא בא' בשבט או בט"ו בו, דפליגי אי אזלינן בתר „בכח" או אזלינן בתר „בפועל" (ראה בארוכה לקו"ש ח"א ס"ע 146 ואילך. ח"ו ע' 70 ואילך. ס' השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 650 ואילך).

39) ובהגהות חשק שלמה לר"ה שם (טז, א) כ' דכן יש להגי' בגמרא. ולכאורה דוחק גדול. ויותר נ"ל שהן ב' שיטות בגדר אמירת הפסוקים, כבפנים.

40) ולהעיר מריא"ז הובא בשלטי גבורים לר"ה (טז, א) „אמרו כו' שופרות שתתנו לב ותצפו ליום הדין ולימות המשיח ובמה בשופר". ואולי הוא ע"פ ספרי בהעלותך הנ"ל „ובמה בשופר של חירות ואין שופר אלא של חירות שנאמר (ישעי' כז, יג) והי' ביום ההוא גו'" (מפסוקי שופרות – והרי זוהי התפלה שמבקשים אחרי פסוקי שופרות – „או"א תקע בשופר גדול לחרותנו כו'"). וראה חידושי אנשי שם לרי"ף שם.

ובמנורת המאור (לר' ישראל אלנקאווה. נ"י „תרפ"ט־תרצ"ב) ח"ב פרק התפלה (ס"ע 363) „שו־פרות, כדי לערבב השטן" (ובגמ' (ר"ה טז, ריש ע"ב) הובא זה על תקיעת שופר).

41) ורק בתחילת הענין אומר „אמרו לפני כו' ושופרות". וראה ספר הפרדס שם.

42) ריטב"א הנ"ל בתחילת השיחה.

43) ראה בכ"ז המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמו־ז). סד"ה יו"ט של ר"ה תשל"ג (סה"מ מלוקט ח"ג ע'

א) תורה נקראת „תורה אור"[44], אור וגילוי. וזהו"ע אמירת פסוקי שופרות — פסוקים של תורה — שכדי שפעולת השופר תומשך ותתגלה למטה[45], אומרים פסוקי תורה בענין השופר.

ב) הפעולה ע"י אמירת פסוקי שופרות היא למעלה מפעולת תקיעת השופר עצמה[46], דאע"פ שתק"ש היא מצוה דאורייתא, ואמירת הפסוקים רק דרבנן[47] — מ"מ, מצד המעלה שבדברי תורה על קיום מצוה, יש עילוי בהפעולה שע"י אמירת פסוקי שופרות לגבי תקיעת שופר עצמה, וכמבואר בזה[48], ש„אמיתית הגילוי שיהי' לעתיד במדריגה העליונה ביותר .. נמשך עתה בראש השנה באמירת (פסוקי) שופרות".

וענין זה נוגע ביחוד בשנה שיו"ט של ר"ה חל להיות בשבת [כבשנה זו*] — שאע"פ שאין תוקעין, מ"מ גם אז אומרים פסוקי שופרות, המשכת התגלות עליונה ביותר, בדוגמת „אמיתית[48] הגילוי שיהי' לעתיד, במהרה בימינו אמן".

(משיחת יו"ד שבט תשמ"ו)

רצט). ועיין לקו"ת ר"ה נו, ג. מאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא ע' רג. מקומות שנסמנו לעיל הערה 23.

44) משלי ו, כג.

45) ראה גם סה"מ תרצ"ט ס"ע 27 ואילך. וב־מאמרי אדה"ז — תקס"ד (ע' ריז־ח) שאמירת פסוקים פועלת „קיום לדבר". ע"ש.

46) המשך תרס"ו שם (ע' תקמא).

47) ר"ה לד, ב. — ולהעיר מהשקו"ט בל' „אמר הקב"ה אמרו כו" — ראה רמב"ן בהשגות לסהמ"צ שורש א ובקנאת סופרים שם (וראה רמב"ן עה"ת אמור (כג, כד) ובמפרשי רש"י שם). ריטב"א ר"ה טז, א. ועוד.

*) תש"נ — שנת הדפסת השיחה. המו"ל.

48) המשך תרס"ו שם (ע' תקמז).